

Risale-i Nur: FERD-İ FERİD

Ferd-i ferid, sözlüklerde “eşi benzeri olmayan ferd, seçilmiş kişi” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımı en lâyıkiyla dolduran bir kişi olması dolayısıyla Peygamber Efendimiz’in (asm) bir sıfatı olarak da kullanılır.

Bununla birlikte, “asrın en yüksek ve en değerli zatı” ve “asırda bir gelen büyük veli” anlamlarını da taşımaktadır. “Ferd-i ferid” ifadesinin Risâle-i Nur Külliyyatı’nda geçtiği yerler incelendiğinde ise, her iki tanımda da kullanıldığı görülmektedir. Ferd-i ferid’in Peygamber Efendimiz’in (asm) sıfatı olması cihetinde yapılan tanımına, Bediüzzaman’ın şu özlü sözleri bir anlamda açılım getirmektedir: “Madem şu kâinatın Hâlıkı, her nevide bir ferd-i mümtaz ve mükemmel ve câmi halk edip, o nevin medar-ı fahri ve kemâli yapar. Elbette, esmâsındaki İsm-i Âzam tecellîsiyle, bütün kâinata nispeten mümtaz ve mükemmel bir ferdi halk edecek. Esmâsında bir İsm-i Âzam olduğu gibi, masnuatında da bir ferd-i ekmel bulunacak ve kâinata münteşir kemâlâtı o fertte cem edip kendine medar-ı nazar edecek. O fert, her halde zîhayattan olacaktır. Çünkü envâ-ı kâinatın en mükemmeli zîhayattır. Ve her halde, zîhayat içinde o fert zîşuurdan olacaktır. Çünkü, zîhayatın envâi içinde en mükemmeli zîşuurdur. Ve her halde, o ferd-i ferid, insandan olacaktır. Çünkü, zîşuur içinde hadsiz terakkiyâta müstaid, insandır. Ve insanlar içinde, herhalde o ferd Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olacaktır.” (Mektubat, s. 296-7)

Bediüzzaman’ın getirmiş olduğu açılıma göre “ferd-i ferid”; bütün kâinatın içinde Cenâb-ı Hakk’a tam anlamıyla muhatap olabilen, O’nun en büyük ismi olan “ism-i azam”ını yansıtabilen ve varlıklar üzerinde yayılmış olan her türlü mükemmelliği kendi üzerinde toplayabilen eşsiz biri olmalıdır. Bu kimse ise Hz. Âdem’den (as) günümüze kadar bütün insanlar içinde eşi benzeri olmayan, güzel ahlâkın zirvesine yükselen, bin dört yüz senede yeryüzünün yarısını, insanlığın beşte birini manevî saltanatıyla etkileyen ve eşsiz manevî bir yükseliş olan mi’racıyla Cenâb-ı Hakk’a en yakın melek bilinen Cebrail’i (as) arkasında bırakarak yaratıcısıyla perdesiz görüşen Peygamber Efendimiz (asm) olmalıdır. Bediüzzaman, Peygamber Efendimiz’in (asm) bütün varlıklar adına Cenâb-ı Hakk’a muhatap oluşunu ise başka bir risalesindeki şu sözleriyle dile getirir: “Acaba, bütün benîâdem’i arkasına alıp şu arz üstünde durup, Arş-ı Âzama müteveccihen el kaldırıp, nev-i beşerin hulâsa-i ubûdiyetini câmi’ hakikat-i ubûdiyet-i Ahmediyeye (asm) içinde duâ eden şu şeref-i nev-i insan ve ferîd-i kevn ü zaman olan Fahr-i Kâinat (asm) ne istiyor; dinleyelim: Bak: Kendine ve ümmetine saadet-i ebediye istiyor, bekâ istiyor, Cennet istiyor; hem, mevcudât aynalarında cemâllerini gösteren bütün esmâ-i kudsiye-i ilâhiye ile beraber istiyor. O esmâdan şefaât talep ediyor; görüyorsun.” (Sözler, s. 71)

Mesnevî-i Nuriye’de geçen bir başka paragrafta ise “ferd-i ferid” ile “Saniin muhatab-ı hassı” olmak arasında bir ilişki kurulur. Cenâb-ı Hak sayısız nimetlerine ve kıymetli san’atlarına karşı “âmm ve şumullü nazar ve şuur”la istihsan, takdir

ve şükür edilmesini istemektedir. Bu görevi en yüksek seviyede, en mükemmel bir şekilde yerine getiren varlık ise Cenâb-ı Hakk'ın en özel muhatabı ve habibi olmalıdır. İnsanlık tarihine bakıldığında bu makama en lâyık kişinin Peygamber Efendimiz (asm) olduğu aşikâr bir şekilde görülür.

“Ferd-i ferid”in en özlü ifadeyle Cenâb-ı Hakk'ın “muhatab-ı hassı” olmak olduğunu ve bu durumun varlık âlemi içinde en yüksek makamı nitelediğini, Bediüzzaman şu ifadeleriyle dile getirir: “Evet, âmm ve şumullü olan nazar ve şuurunu Sâniin ibadetine ve muhabbetine sarf ve san'atını istihsan, takdir ve teşhirine tevcih ve nimetlerinin şükrüne istimal eden bir fert, verdiği nimetlere karşı şükür isteyen ve yarattığı mahlûkatı ibadete, şükre dâvet eden Sâniin has muhatap ve habibidir. Ey insanlar! Zikredilen ahvâl ve şuûnatla muttasıf olan Hazret-i Muhammed'in (asm), Sâniin o ferd-i ferid dediğimiz muhatab-ı hassı olmamasına imkân var mıdır? Ve tarihinizin gösterdiği nev-i beşerden en büyük insanlar arasında, bu makama daha lâyık diğer bir şahıs var mıdır?” (Mesnevî-i Nuriye, s. 29)

Risâle-i Nur'un bir başka yerinde “ferd-i ferid” terimine yeni bir açılım daha getirilir. Şöyle ki: “Kur'ân'da (Ve inneke lealâ hulukin azîm / Ve hiç şüphesiz sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin. (Kalem: 4)) sırrıyla, nev-i beşer içinde mânen ve rûhen olduğu gibi, mîzâc-ı cismânîsinin cihetiyle dahi en mütedil noktasında ve kuvâ-i cismâniye ve nefsiyede nokta-îtidâlin vasatında ve kemâlinde bulunan ferd-i ferid, Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm olduğunu ispat ediyor. (Lem'alar, s. 372) Yani, Peygamber Efendimiz (asm) duygularını ifrat ve tefrit gibi aşırılıklara sapmadan en dengeli bir konumda kullanması yönüyle de eşsiz bir insandır ve güzel ahlâkın zirvesinde bir ferd-i feriddir.

Risâle-i Nur'da ferd-i ferid “asrın en yüksek ve en değerli zatı” ve “asırda bir gelen büyük veli” tanımıyla da yer almıştır. Kastamonu Lâhikası'nda yer alan bir mektupta Bediüzzaman, Gavs-ı Azam Şah-ı Geylanî, İmam-ı Gazalî ve İmam-ı Rabbanî gibi zatların “Ulemaü ümmeti keenbiyai benî israil / Ümmetimin âlimleri İsrâiloğullarının peygamberleri gibidir (Keşfü'l-Hafâ: 2:64)” hadisinin sırrını taşıdıklarından ve hem kişilik hem de görevleri yönüyle büyük ve harika olduklarından bahseder. Bediüzzaman'a göre o zamanlar bir yönüyle ferdiyât zamanıdır ve Cenâb-ı Hak ezeli hikmetiyle onlar gibi “feridleri ve kudsî dahileri” Müslümanların imdadına göndermiştir. (Kastamonu Lâhikası, s. 9) Yine, Gavs-ı Azam'dan bahsedilen bir başka yerde, onun “ferd-i ferid-i deveran” ünvanıyla zikredilmesi, bu ifadenin asra damgasını vuran kudsî dahiler, eşsiz insanlar için de kullanılabileceğinin bir delili olmaktadır. (Sikke-i Tasdik-i Gaybi, s. 134)

Ferd-i feridin ikinci tanımı ekseninde günümüze bakan yönünden de bahseder, Bediüzzaman. Ona göre, eski zamanlar bir anlamda şahıs zamanı olduğu için ferd-i ferid bir şahıs olabilirdi. Fakat, günümüz cemaat zamanıdır. Bu sebeple aynı görevi, günümüzün zor şartları altında ancak bir şahs-ı manevi anlamında birbiriyle dayanışma içinde bir cemaat yapabilir. Bu açıdan Bediüzzaman'a göre Risâle-i Nur ve şakirtleri dairesi bu zamanda ferd-i ferid makamına sahiptirler. Gizlenmesi gereken büyük bir sır olmasına rağmen, Risâle-i Nur şakirtlerinin sebat ve metanetlerini her şartta korumalarını temin için bu gerçeği bir mektubunda şöyle ifade eder: “Risâle-i Nur'un şahs-ı manevisi ve o şahs-ı maneviyi temsil eden has şakirtlerinin şahs-ı manevisi 'Ferd-i ferid' makamına mazhar oldukları için, değil hususî bir memleketin kutbu, belki ekseriyet-i mutlakayla Hicaz'da bulunan kutb-u âzamın tasarrufundan hariç olduğunu ve onun hükmü altına girmeye mecbur değil. Her zamanda bulunan iki imam gibi, onu tanımaya mecbur olmuyor. Ben, eskide, Risâle-i Nur'un şahs-ı manevisini, o imamlardan birisini zannediyordum. Şimdi anlıyorum ki, Gavs-ı Âzam'da, kutbiyet ve gavsiyetle beraber, 'Ferd-i ferid' dahi bulunduğundan, ahirzamanda, şakirtlerinin bağlandığı Risâle-i Nur, o Ferd-i ferid makamının mazharıdır. Bu gizlenmeye lâyık olan bu sırr-ı azime binaen Mekke-i Mükerrreme'de dahi -farz-ı muhal olarak Risâle-i Nur'un aleyhinde bir itiraz kutb-u âzamdaki dahi gelse, Risâle-i Nur şakirtleri sarsılmayıp, o mübarek kutb-u âzamın itirazını iltifat ve selâm suretinde telâkki edip, teveccühünü de kazanmak için, medâr-ı itiraz noktaları o büyük üstadlarına karşı izah etmek, ellerini öpmektir.” (Kastamonu Lâhikası, s. 151)

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz. Bütün insanları, bir anlamda bütün varlıkları düşündüğümüzde Cenâb-ı Hakk'ın en özel muhatabı Peygamber Efendimiz (asm) olduğu için ferd-i ferid de odur. Bununla birlikte, her asır Peygamber Efendimiz'in (asm) en önemli mirası olan Kur'ân ve sünneti en mükemmel bir şekilde yaşayan ve Müslümanlara ders veren eşsiz insanları da görmüştür. Bu insanlar Gavs-ı Azam Şah-ı Geylanî, İmam-ı Gazalî, İmam-ı Rabbanî ve Bediüzzaman gibi buldukları asrı aydınlatmış kudsî dahilerdir. Onlar da Peygamber Efendimiz'in (asm) mirasını yaşatmaları açısından o asırda Cenâb-ı Hakk'ın ferd-i ferid anlamında eşsiz muhataplarıdır. Aynı misyon, daha zorlu şartlar altında günümüzde de sürmektedir. Fakat, günümüz şahs-ı manevi zamanıdır ve eskisi gibi tek bir kişinin değil, birbiriyle mükemmel anlamda dayanışma içinde olan bir cemaatin bu misyonu sürdürülebileceği bir zaman dilimidir. İşte, Risâle-i Nur ve has şakirtleri dairesinin bu özel dönemde bu derece önemli bir misyonu taşımalarını, Bediüzzaman ferd-i ferid makamına mazhariyet hakikatiyle ifade ve izhar etmiştir.